

LegalTech w kancelarii komorniczej

Klaudia Maciejewska¹

Technologie transformacyjne służą cyfryzacji, digitalizacji, elektronicznej pracy komorników sądowych. Są sposobem na zwiększenie efektywności, produktywności, wydajności procesów prawnych. Nowoczesny komornik nie może funkcjonować bez wsparcia systemów informatycznych, teleinformatycznych czy też systemów eksperckich. Autorka przedstawia organizację pracy kancelarii komorniczych, możliwości, jakie niesie ze sobą *LegalTech*, możliwości zastosowania narzędzi informatycznych w pracy kancelarii komorniczych. Szczególną uwagę zwraca na bezpieczeństwo danych osobowych przetwarzanych w kancelariach komorniczych, stosowane środki bezpieczeństwa, a także zarządzanie bezpieczeństwem. Artykuł ma na celu wskazanie, że wdrażanie *LegalTech* w kancelariach komorniczych jest koniecznością. Stanowi wyzwanie związane ze zwiększonymi inwestycjami, reorganizacją modelu działania kancelarii, poszukiwaniem efektywności czasowej pracy czy też bezpieczeństwem przetwarzania danych osobowych oraz wymaga rozpoznania analizy ryzyka, rozliczalności, ochrony tajemnicy zawodowej.

Uwagi wstępne

Nowe, innowacyjne technologie, w tym algorytmy i struktury wykorzystujące sztuczną inteligencję stanowią technologie transformacyjne. Stosowane w systemach informatycznych, teleinformatycznych służą cyfryzacji, digitalizacji, elektronicznej pracy komorników sądowych.

Komornicy sądowi i pracownicy kancelarii komorniczych stoją w obliczu ogromnych zmian w obszarach technologii, narzędzi i rozwiązań. *LegalTech* wpływa na organizację pracy kancelarii komorniczych, problematykę bezpiecznego gromadzenia danych osobowych w inteligentnych sieciach i systemach, przynosi nowe możliwości, korzyści.

Dostępne technologie, narzędzia i rozwiązania informatyczno-komputerowe służą zwiększaniu produktywności, wydajności, efektywności pracy kancelarii komorniczych, poprawie organizacji procesów w niej zachodzących, komunikacji elektronicznej, możliwości świadczenia pracy zdalnej. Zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z 28.12.2000 r. w sprawie ustanowienia „Polityki dla rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce od roku 2020”², zmiana krajobrazu prawnego nastąpi w ciągu najbliższych trzech lat. *LegalTech* wpłynie na szersze zastosowanie technologii, zwiększenie inwestycji technologicznych, zwiększenie umiejętności i kompetencji informatycznych wśród pracowników kancelarii komorniczych, zrozumienie kierunku rozwoju i oczekiwań oraz zmianę przepisów prawa, która umożliwi szeroko pojętą cyfryzację i automatyzację postępowania egzekucyjnego, wykorzystywanie inteligentnych systemów bezpieczeństwa (ang. *smart security*), a także tworzenie i wdrażanie na rynek bezpiecznych systemów teleinformatycznych.

Organizacja pracy kancelarii komorniczej

Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z 22.3.2018 r. o komornikach sądowych³ czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym oraz inne ustawowe zadania komornik wykonuje osobiście. W przypadkach przewidzianych w ustawach komornik może zlecić wykonywanie określonych czynności asesorowi komorniczemu. Zlecenie wykonywania tych czynności jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika. Przedmiotowa regulacja wprowadziła zasadę osobistego wykonywania czynności przez komornika i znacznie ograniczyła kompetencje pozostałych osób pracujących w kancelarii, jak aplikantów (art. 98 KomSądU), asesorów (art. 138 w zw. z art. 139 KomSądU), pozostałych pracowników kancelarii (art. 153 KomSądU).

W myśl art. 3 ust. 4 KomSądU komornikowi powierza się wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w KPC, wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności, wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu środka dowodowego oraz postanowień nakazujących wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności

¹ Prawnik, doktorantka na Uniwersytecie Szczecińskim z programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Doktorat wdrożeniowy”, inspektor ochrony danych, mediator sądowy, autorka publikacji z zakresu prawa nowych technologii, sądowego postępowania egzekucyjnego i ochrony danych osobowych. ORCID: 0000-0002-8498-841X.

² M.P. z 2021 r. poz. 23.

³ T.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 850 ze zm.; dalej: KomSądU.

intelektualnej, wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza, wykonywanie zadań określonych w innych ustawach. Komornik na zlecenie sądu albo wniosku powoda zobowiązany przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 KPC osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje, podejmuje czynności zmierzające do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata, sporządza protokół stanu faktycznego, a także na wniosek organizatora licytacji – sprawuje urzędowy nadzór nad dobrowolnymi publicznymi licytacjami, z przybiciem najniższej lub najwyższej oferty. Przedmiotowe czynności i zadania stanowią katalog zamknięty. Jednak, jak słusznie wskazuje *K. Flaga-Gieruszyńska*, nie ma znaczenia charakter czynności, która ma zostać wykonana, co oznacza, że obowiązek osobistego działania odnosi się do: czynności o charakterze zabiegów egzekucyjnych (np. doręczenie dłużnikowi nakazu wykonania aresztu – art. 1057 KPC); czynności badawczych (np. żądanie wyjaśnień niezbędnych do prowadzenia egzekucji – art. 761 KPC) oraz czynności decyzyjnych (np. postanowienia). W konsekwencji również w przypadku czynności o charakterze faktycznym odstępianie od osobistego wykonania ich przez komornika sądowego jest możliwe jedynie w przypadkach dopuszczonych *expressis verbis* w KomSądU⁴, do których należy w myśl art. 138 w zw. z art. 139 KomSądU katalog czynności, które komornik może zlecić do wykonania asesorowi komorniczemu w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika, na podstawie art. 98 KomSądU upoważnienie wydane przez komornika do podjęcia czynności przez aplikanta celem praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu oraz zgodnie z art. 153 ust. 1a KomSądU upoważnienie wydane przez komornika do samodzielnego dokonywania czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU przez pracownika kancelarii wydane po upływie sześciu miesięcy od dnia zawarcia umowy o pracę, przy czym pracownik nie może zostać skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe⁵.

Wprawdzie zasadą wprowadzoną KomSądU jest osobiste wykonywanie czynności przez komornika, jednak wiele zadań komornik realizuje przy pomocy kancelarii komorniczej, która ma charakter jednostki organizacyjnej indywidualnej, autonomicznej i służebnej wobec zadań powierzonych komornikowi sądowemu jako funkcjonariuszowi publicznemu.

Legalna definicja kancelarii komorniczej została uregulowana w art. 7 KomSądU. Zgodnie z jej brzmieniem komornik sądowy, w ramach pełnionej służby, organizuje indywidualną kancelarię komorniczą. Kancelaria to zespół osób i środków materialnych służących do obsługi komornika w zakresie powierzonych mu zadań i czynności. Siedziba kancelarii

znajduje się w rewirze komorniczym, w którym komornik został powołany. Komornik sądowy może prowadzić tylko jedną kancelarię. Komornik nie może tworzyć filii kancelarii, oddziałów ani innych jednostek organizacyjnych służących jej obsłudze.

Kancelaria komornicza stanowi jednostkę organizacyjną pracodawcy, w ramach której i za pomocą której komornik wykonuje swoje zadania⁶. Jest bowiem wyodrębniona organizacyjnie w zakresie m.in. lokalu, sprzętu biurowego, pracowników i prowadzona osobiście przez komornika⁷, a komornik sądowy dysponuje zapleczem osobowym, materialnym i organizacyjno-technicznym. Jak wskazał SN⁸, wykonywanie obowiązków komorniczych przy pomocy kancelarii jest obowiązkowe.

Zaplecze osobowe to zespół pracowników zatrudnionych w kancelarii komorniczej, który stanowi realne wsparcie w jej obsłudze, wykonywaniu czynności pomocniczych, takich jak przyjmowanie wpłat na kwitariusz, obsługa petentów, obsługa księgową, rejestracja spraw, podkładanie pism i zwrotnych potwierdzeń odbioru do akt spraw, przygotowywanie propozycji odpowiedzi na pisma, sporządzanie spisów zdawczo-odbiorczych, korespondencji do wysyłki, pomocy w czynnościach terenowych, archiwizacji akt spraw.

Do przedmiotowego zespołu pracowników zaliczyć należy kierownika kancelarii, aplikantów, asesorów komorniczych oraz pozostałych niezbędnych pracowników kancelarii, w tym pracowników biurowych, administracyjnych oraz podmioty niezbędne do ochrony mienia, z którymi komornik we własnym imieniu zawiera umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług (art. 153 KomSądU), przy czym dla pracowników (w tym w szczególności asesorów i aplikantów komorniczych), z którymi komornik sądowy zawarł umowy o pracę, jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 KP. Należy przy tym wskazać, że za działania osób zatrudnionych przez siebie, komornik ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą jak za działania własne, a warunkiem koniecznym wystąpienia przedmiotowej odpowiedzialności jest powstanie szkody na skutek działania lub zaniechania działania osoby zatrudnionej przez komornika,

⁴ *K. Flaga-Gieruszyńska*, Właściwość funkcyjna asesora i aplikanta komorniczego, [w:] *A. Marciniak* (red.), Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych, Sopot 2018, s. 256.

⁵ *M. Uliasz*, komentarz do art. 153, teza 2, [w:] *J. Gołaczyński, D. Szostek* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, wyd. 1, Legalis/el. 2020.

⁶ *K. Sadowski*, komentarz do art. 8, teza 2, [w:] *J. Świeczkowski, M. Świeczkowska-Wójcikowska*, (red.), Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks etyki zawodowej komornika sądowego. Komentarz, Warszawa 2020, s. 83.

⁷ *R. Reiwer*, Komentarz do art. 7, teza 3, [w:] *R. Reiwer* (red.), Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz, wyd. 1, Legalis/el. 2021.

⁸ Zob. wyrok SN z 19.4.2010 r., II PK 298/09, Legalis.

przy czym działanie to lub zaniechanie musi pozostawać w związku z działalnością egzekucyjną⁹. Na komorniku spoczywa obowiązek kontrolowania czynności podejmowanych przez zatrudnione przez niego osoby. Brak przedmiotowej kontroli stanowi podstawę do poniesienia przez komornika odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 222 pkt 7 KomSądU).

Odnosząc się natomiast do środków materialnych wspierających komornika w zakresie wykonywania przez niego działalności egzekucyjnej i podejmowania czynności w myśl art. 3 KomSądU, składają się na nie m.in. aktywa trwałe w zakresie wyposażenia kancelarii komorniczej (sprzęt biurowy), urządzenia techniczne (zestawy komputerowe, nośniki danych), środki techniczne pomocne w gromadzeniu, selekcjonowaniu i przechowywaniu informacji (kserokopiarki, niszczarki, drukarki), środki transportu (samochody osobowe) oraz zasoby niematerialne, takie jak system informatyczny stanowiący wsparcie pracy kancelarii komorniczej, oprogramowania umożliwiające wykonywanie pracy zdalnej, usprawniające proces wystawiania faktur, system umożliwiający analizę orzecznictwa i doktryny, system aktów prawnych i publikacji. Środki materialne wykorzystywane są do realizacji określonych celów jak pozyskiwanie informacji prawnej, tworzenie dokumentów, rejestracja spraw i stanowią niezbędne narzędzia i realne wsparcie służące obsłudze kancelarii komorniczej.

Nie ulega wątpliwości, że zaplecze osobowe i środki materialne stanowią podstawę funkcjonowania kancelarii komorniczej, a na komorniku sądowym spoczywa obowiązek jej organizacji i utrzymania na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków. Komornik obowiązany jest dbać o zachowanie kultury, najwyższy poziom profesjonalizmu swoich pracowników, w szczególności poprzez ich zaznajamianie w niezbędnym zakresie z obowiązującym stanem prawnym, oraz dbać, aby standard kancelarii odpowiadał pozycji organu władzy publicznej.

Zastosowanie *LegalTech* w kancelarii komorniczej

Wyrażenie *Legal Technology* (technologie prawne; w skrócie *LegalTech*) pochodzi od połączenia słów „*legal service*” (obsługa prawna) oraz „*technology*” (technologie). W ustawodawstwie brak jest legalnej definicji *LegalTech*, natomiast w doktrynie technologie prawne określa się jako innowacje i rozwiązania technologiczne dedykowane prawnikom, a także narzędzia informatyczne, platformy i oprogramowania¹⁰. D. Szostek słusznie przedstawia podział *LegalTech* na trzy poziomy: 1.0, 2.0. oraz 3.0, gdzie *LegalTech* 1.0 odnosi się do technologii, w tym oprogramowania wspierającego działalność prawników jako profesjonalistów. Dotyczy to znanych od dawna systemów informatycznych do organizacji i funk-

cjonowania kancelarii prawnej, obiegu dokumentów, systemu informacji prawnej, systemów eksperckich, a także innych usług online, jak wideokonferencje, komunikacja online z sądami, rozprawy online, kształcenie online itd.

LegalTech 2.0 dotyczy znacznie bardziej zaawansowanej technologii, nie tylko wspierającej prawników, ale także zastępującej pracę ludzi – automatyzm czynności. Narzędzia *LegalTech* 2.0 są proponowane przez wielu dostawców, zarówno ze środowiska technologicznego, jak i ze środowiska prawnego czy naukowego. Wykorzystywane są w wielu czynnościach, jak ustalanie czy analiza faktów (m.in. stosowane przez organy śledcze), automatyczne tworzenie dokumentów, umów, pozwów itd. Do tej grupy narzędzi zaliczymy także *smart contracts* czy też tokenizację procesów.

Wreszcie *LegalTech* 3.0, w ramach którego wskazuje się nie tyle na automatyzm i zastępowanie człowieka przez technologię, ile na możliwość podejmowania autonomicznych decyzji. Wskazuje się tutaj na wykorzystanie AI lub zaawansowanych algorytmów wykorzystujących *machine learning*. *LegalTech* 2.0 to odtwarzanie wcześniej zaprogramowanych zdarzeń, automatyzacja, ale na wcześniej ustalonych zasadach. *LegalTech* 3.0 to wyższy poziom, gdzie decyzja podejmowana jest przez system na podstawie samodzielnie pozyskiwanych danych, samokształceniu się (które może przybierać różną formę). Ostateczna decyzja może być podejmowana bezpośrednio przez system informatyczny lub po jego akceptacji przez człowieka¹¹.

Celem rozwiązań *LegalTech* w kancelarii komorniczej jest ułatwienie pracy z różnorodnego rodzaju przepisami i regulacjami, analiza orzecznictwa i doktryny prawnej, usprawnienie i zwiększenie wydajności procesów biurowych i organizacyjnych, automatyzacja prowadzenia czynności egzekucyjnych, tworzenie i zarządzanie dokumentami, rejestracja i monitorowanie czasu pracy, elektroniczne podpisywanie dokumentów.

Do najczęściej wykorzystywanych narzędzi informatycznych w pracy komornika sądowego należy zaliczyć kwalifikowany podpis elektroniczny (*E-signature*), narzędzia do organizacji pracy i komunikacji (*Workflow and Collaboration*), systemy informatyczne do zarządzania dokumentami oraz automatycznego ich gromadzenia (*Automatic Document Assembly*), E-BEL, E-CPD, system OGNIVO, Biuro

⁹ A. Antkiewicz, komentarz do art. 153, [w:] G. Sikorski (red.), Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz, Sopot 2019, s. 474.

¹⁰ Blog Transparent Data, Co to jest LegalTech i jak można skategoryzować istniejące obecnie innowacje sektora prawnego, <https://medium.com/blog-transparent-data/co-to-jest-legaltech-i-dlaczego-co-raz-wi%C4%99cej-kancelarii-prawnych-si%C4%99ga-po-innowacje-2b2ff6b27ecd> (dostęp z 14.11.2021 r.).

¹¹ D. Szostek, Rozdział 1. Pojęcie Legal Technology (LegalTech), [w:] D. Szostek (red.), LegalTech. Czyli jak bezpiecznie korzystać z narzędzi informatycznych w organizacji, w tym kancelarii oraz dziale prawnym, Legalis/el. 2021.

Informacji Kredytowej (BIK), ZUS-PUE, system Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców (CEPiK), aplikacja CEP, Elektroniczną Księgę Wieczystą (EKW), system Geoportal, Informator Prawno-Gospodarczy (IPG), baza REGON GUS, Centralną Ewidencję i Informację o Działalności Gospodarczej (CEDIG), Centralny Rejestr Podmiotów Krajowej Ewidencji Podatników (CRP KEP)¹², a także systemy informatyczne służące wsparciu pracy kancelarii komorniczej, które zapewniają obsługę czynności merytorycznych postępowań oraz zarządzanie sprawami. Systemy informatyczne automatyzujące obsługę czynności biurowych i księgowych pozwalają komornikom przechowywać informacje o sprawach egzekucyjnych oraz prowadzić czynności dotyczące tych spraw dzięki kompleksowemu odzwierciedleniu procesów skoncentrowanych na ich merytorycznych aspektach. Przedmiotowe aplikacje systematyzują czynności postępowania egzekucyjnego, obsługują bezpieczne podpisy elektroniczne, współpracują z czytnikami kodów kreskowych, klientami poczty elektronicznej, a z zewnętrznymi systemami informatycznymi komunikują się za pomocą dokumentów w formacie XML oraz usług sieciowych. Natomiast wykorzystanie technologii OCR (ang. *Optical Character Recognition*) wraz z odpowiednimi skanerami dokumentów umożliwi wprowadzenie automatycznego przyporządkowywania korespondencji wpływającej do kancelarii komorniczej.

Komornicy sądowi przy wykonywaniu czynności i zadań nałożonych na nich przepisami prawa korzystają również z systemów informacji prawnej zawierających elektroniczne bazy danych złożone z dostępnych, opublikowanych aktów prawnych, orzecznictwa i baz danych jurysprudencji (poglądów doktryny zawartych w publikacjach monograficznych, komentarzach, czasopismach). Posługują się całokształtem legislacji zawartej na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji, Dziennika Ustaw, Monitora Polskiego, Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej oraz całokształtem orzecznictwa dostępnego na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych, Bazie Orzeczeń Sądu Najwyższego, Internetowym Portalu Orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Monitorują zmiany aktów prawnych, jednak przedmiotowe czynności odbywają się manualnie, bez wykorzystania narzędzi automatyzujących ten proces, ponieważ na rynku krajowym brak jest takiego narzędzia informatycznego. Podkreślenia przy tym wymaga, że realne usprawnienia czynności biurowych i organizacyjnych w kancelarii komorniczej, przy wykorzystaniu nowych, innowacyjnych technologii prawnych jest związane z wdrożeniem systemu teleinformatycznego z art. 158 KomSądU, w którym jest prowadzona i przechowywana dokumentacja w postaci akt elektronicznych (art. 155 ust. 1 KomSądU) i urządzenia ewidencyjne w formie elektronicznej (art. 156 KomSądU), integrującego się z innymi systemami teleinformatycznymi administracji publicznej, systemem teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe, zabezpieczającego dane

osobowe przetwarzane w tym systemie oraz zapewniającego możliwość wymiany danych między użytkownikami systemu. System teleinformatyczny, stanowiąc realne wsparcie komorników sądowych, powinien dawać możliwość przechowywania i zabezpieczania akt spraw prowadzonych w postaci elektronicznej, możliwość prowadzenia urządzeń ewidencyjnych lub dokumentacji księgowej w postaci elektronicznej, umożliwiać identyfikację uczestników postępowań egzekucyjnych i zabezpieczających i ich pełnomocników oraz umożliwiać dostęp do systemu teleinformatycznego sądom, organom nadzoru administracyjnego oraz nadzoru wewnętrznego samorządu komorniczego. Należy przy tym podkreślić, że w systemie teleinformatycznym, zgodnie z art. 158 KomSądU, powinien zostać wdrożony moduł do prowadzenia elektronicznego biura podawczego, elektronicznej księgi nadawczej, umożliwiający obsługę doręczeń elektronicznych, sporządzanie elektronicznych protokołów, automatyzacją procesu tworzenia pism, proponowania ich merytorycznej treści i podpowiadania kolejnych czynności w sprawie.

Zastosowanie *LegalTech* w kancelarii komorniczej związane jest również z cyfryzacją archiwizacji kancelarii komorniczych, która wiązałaby się z budową i wdrożeniem narzędzia wspomagającego zbieranie i klasyfikację zbiorów w postaci elektronicznej służących do uczenia z nadzorem. Przedmiotowe rozwiązanie związane jest z wprowadzeniem digitalizacji akt spraw komorniczych, tworzeniem cyfrowych repozytoriów, inteligentną analizą danych gromadzonych w procesie archiwizowania akt sprawy, tworzeniem konwersji dużej liczby dokumentów, a także automatyzacją procesów zachodzących w archiwizacji, w tym w procesie brakowania, udostępniania, niszczenia, przekazywania akt do Archiwum Państwowego.

Automatyzacja procesów przy wykorzystaniu nowych, innowacyjnych technologii, digitalizacja dokumentów, cyfryzacja i elektronizacja, wdrażanie *LegalTech* w kancelariach komorniczych wpływa na ich transformację, zwiększenie produktywności i wydajności zatrudnianej kadry, zmniejszenie wystąpienia błędów ludzkich. Umożliwia przetwarzanie większej ilości danych i spraw, zachowując ten sam poziom efektywności prowadzonych postępowań. Zastosowanie technologii prawnych wpływa również na skuteczniejsze zarządzanie, w tym na zarządzanie praktyką, radzenie sobie ze zwiększoną ilością i złożonością danych, lepsze świadczenie czynności.

Jak słusznie zauważa A. Klich, czynności egzekucyjne coraz częściej przybierają formę elektroniczną, co z całą pewnością pozytywnie wpływa na szybkość uzyskiwania niezbędnych informacji, czego wynikiem jest sprawniejsze

¹² K.R. Wisłocki, Informatyzacja postępowania egzekucyjnego z perspektywy komornika sądowego, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, J. Golaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka, Legalis/el. 2021.

przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego. Zwiększona skuteczność komorników sądowych w zakresie pozyskiwania informacji może istotnie wpływać na podwyższenie efektywności całego postępowania egzekucyjnego. W pełni należy zaaprobować działania ustawodawcy zmierzające do rozwoju informatyzacji rejestrów i baz danych, poszerzając zakres prawa do informacji, które niewątpliwie przysługuje wierzycielowi dochodzącemu swoich roszczeń w drodze przymusu, w ramach realizacji konstytucyjnie mu zagwarantowanego prawa do sądu¹³.

Bezpieczeństwo danych osobowych w kancelarii komorniczej

Komornik sądowy, zgodnie z definicją zawartą w art. 4 pkt 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)¹⁴ jest samodzielnym administratorem danych. Jak słusznie wskazuje *M. Jabłoński* i *K. Wygoda*, ostatecznie o tym, że komornicy traktowani są jako samodzielni administratorzy, świadczą rozwiązania zawarte w art. 158 ustawy z 21.2.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)¹⁵. Zasadniczo dotyczą one osób, których dane są przetwarzane (w następstwie skorzystania z dyspozycji zawartej w art. 23 RODO), ale stanowią potwierdzenie, że komornik sądowy traktowany jest jako administrator danych, na którym ciążyą obowiązki sprecyzowane w RODO¹⁶.

Komornik sądowy jako administrator, wszczynając i prowadząc postępowanie, pozyskuje dane osobowe i przetwarza je za pomocą systemów, narzędzi *LegalTech*, stanowiących wsparcie tradycyjnej formy komunikowania się z organami i podmiotami zobowiązanymi do udzielania komornikowi sądowemu informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania. Działalność kancelarii komorniczej to nie tylko akta komornicze, urządzenia ewidencyjne prowadzone przez komorników sądowych, ale także systemy informatyczne, teleinformatyczne. W myśl art. 159a KomSądU, administratorami danych znajdujących się w systemie teleinformatycznym, utworzonym do 1.1.2021 r., o którym mowa w art. 158 ust. 1 KomSądU, są komornicy w zakresie, w jakim dane te dotyczą prowadzonych przez nich spraw, a Minister Sprawiedliwości, jako administrator systemu teleinformatycznego, nie ma swobodnego dostępu do informacji w nim zawartych, w tym do danych osobowych.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że dane osobowe zawarte w systemach informatycznych i teleinformatycznym obsługiwanych przez komornika sądowego i jego pracowników powinny podlegać zabezpieczeniu zapobiegającym nadużyciom lub niezgodnemu z prawem dostępowi lub przekazywaniu, w szczególności poprzez stosowanie proporcjonalnych środków technicznych i organizacyjnych gwarantujących zapewnienie ochrony przed nieuprawnionym dostępem do systemu. Komornik sądowy jako administrator danych osobowych ma obowiązek każdorazowej weryfikacji tożsamości dłużnika. W przypadku podania przez wierzyciela nieprawidłowych danych dłużnika, w tym nieprawidłowego numeru PESEL, a następnie pozyskania z systemu PESEL-Net danych osobowych w zakresie imienia, nazwiska oraz adresu zamieszkania, komornik sądowy jest obowiązany zweryfikować poprawność uzyskanych danych z danymi otrzymanymi od wierzyciela. Pozyskanie danych osobowych osoby niebędącej dłużnikiem (w wyniku błędu komornika) następuje bez podstawy prawnej. Zdaniem Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych komornik sądowy, pozyskując dane z systemu teleinformatycznego, powinien zweryfikować ich poprawność z wnioskiem wierzyciela i w razie wątpliwości zgłosić się do wierzyciela w celu ich poprawienia. Brak działania, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, oznacza brak staranności przy ustalaniu danych dłużnika i naruszenie zasady prawidłowości i poufności (art. 5 ust. 1 lit. d i f RODO). Zasada prawidłowości nakłada na administratora danych obowiązek zadbania o merytoryczną wartość przetwarzanych przez siebie informacji. W RODO podkreślono, że dane osobowe muszą być prawidłowe, a więc rzetelnie weryfikowane co do ich prawdziwości¹⁷. Komornik sądowy ma również obowiązek zapewnić odpowiednią ochronę środowiska informatycznego, teleinformatycznego przed szkodliwym oprogramowaniem. Jest zobowiązany postępować zgodnie z przepisami prawa, orzeczeniami sądu wydanymi w trybie nadzoru judykacyjnego, zarządzeniami lub zaleceniami uprawnionych organów nadzoru administracyjnego, złożonym ślubowaniem i zasadami etyki zawodowej (art. 25 KomSądU). W myśl art. 27 KomSądU komornik jest obowiązany

¹³ *A. Klich*, Informatyczne instrumenty pozyskiwania informacji przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia, PPE 2015, Nr 10, Legalis/el. 2021; *K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich*, Wykorzystywanie narzędzi internetowych w pracy komornika sądowego, [w:] *A. Marciniak, J. Bieluk* (red.), Postępowanie i prawo cywilne w dobie informatyzacji, Legalis/el. 2021.

¹⁴ Dz.Urz. UE L Nr 119, s. 1 ze zm.; dalej jako: RODO.

¹⁵ Dz.U. poz. 730.

¹⁶ *M. Jabłoński, K. Wygoda*, RODO w praktyce funkcjonowania kancelarii komornika sądowego, Sopot 2019, s. 31.

¹⁷ Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych z 8.10.2019 r. w sprawie nieprawidłowości w procesie przetwarzania danych osobowych Skarżącego przez komornika sądowego, jako danych dłużnika, ZSPU.440.296.2019, <https://uodo.gov.pl/decyzje/ZSPU.440.296.2019> (dostęp z 15.5.2022 r.).

zany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na wykonywane czynności¹⁸. Tym samym, biorąc pod uwagę specyfikę działalności egzekucyjnej prowadzonej przez komornika sądowego, stosowane rozwiązania organizacyjne oraz zasoby ludzkie w obszarach technologii informatycznej i bezpieczeństwa środowiska informatycznego powinny być adekwatne do profilu ryzyka kancelarii¹⁹ oraz zabezpieczone przed nielegalnym dostępem oraz podlegać systematycznym, najlepiej niezależnym audytom²⁰, a komornik sądowy powinien posiadać sformalizowane zasady współpracy z zewnętrznymi dostawcami usług informatycznych, zapewniające bezpieczeństwo danych oraz poprawność działania środowiska teleinformatycznego.

Zabezpieczeniem danych przetwarzanych w zbiorze przed ich ewentualnym zniszczeniem oraz dostępem osób nieuprawnionych jest tworzenie kopii zapasowych i stanowi jeden ze środków mających na celu zapewnienie ciągłości działania kancelarii komorniczej w przypadku wystąpienia awarii systemów informatycznych, teleinformatycznych. Ustawodawca nałożył przy tym na komornika sądowego obowiązek wykonywania dwóch kopii zbiorów zapisów, tzw. kopii zapasowych (ang. *backup*), przy czym każda z wykonanych kopii powinna być przechowywana na oddzielnym informatycznym nośniku danych, odpowiednio oznaczona oraz zabezpieczona przed zniszczeniem i dostępem osób nieuprawnionych. Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych²¹, kopię zbiorów zapisów komornik sądowy ma obowiązek sporządzić w każdym dniu roboczym. Integralność kopii zapasowych powinna istnieć od momentu jej wytworzenia aż do likwidacji. Przez cały ten okres wykonane kopie zbiorów danych powinny odzwierciedlać stan faktyczny zasobów na moment utworzenia danej kopii, co wyklucza możliwość usuwania z nich jakichkolwiek danych. Należy przy tym podkreślić, że pomimo uchylecia rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 29.4.2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych i warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych²², podstawowe warunki techniczne, organizacyjne i bezpieczeństwa, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych, mogą zostać zastosowane w aktualnych zabezpieczeniach.

Przenosząc rozważania na grunt narzędzi *LegalTech* służących cyfryzacji, digitalizacji, elektronicznej pracy komorników sądowych, innych niż systemy informatyczne, teleinformatyczne służące wsparciu pracy kancelarii komorniczej, zasadnicze znaczenie ma cel przetwarzania informacji, ponieważ to od celu przetwarzania zależy dopuszczalność

korzystania z określonego narzędzia, jak również zakres wykorzystywanych informacji oraz odpowiedzialności związanej z przetwarzaniem danych osobowych. Rozliczalność, wyjaśnialność, prawidłowość, jak też zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych uregulowane w art. 5 RODO²³ determinują zakres i sposób realizacji obowiązków informacyjnych związanych z legalnością i bezpieczeństwem przetwarzania danych osobowych²⁴. Artykuł 24 ust. 1 RODO zobowiązuje komornika sądowego do wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych. Komornik jako administrator obciążony został odpowiedzialnością za przetwarzanie danych osobowych prowadzone w swoim imieniu, jak również przez osoby przez niego upoważnione (działające w jego imieniu), a w szczególności za implementację systemu wdrażającego środki zapewniające zgodność przetwarzania danych osobowych z RODO i proporcjonalnie, biorąc pod uwagę kontekst, zakres, cel przetwarzania danych oraz ryzyka dla praw i wolności podmiotów danych²⁵. Podjęcie odpowiednich środków bezpieczeństwa w zakresie dostępu do narzędzi i systemów informatycznych używanych w kancelariach zwiększa ochronę w razie wycieku danych²⁶. Zatem zapewnienie bezpieczeństwa powinno być obowiązkiem każdego pracownika kancelarii komorniczej. Odpowiedzialność za ochronę informacji i bezpieczeństwo warto wprowadzić zarówno do umów pracowniczych, jak i do umów zawieranych z dostawcami, z których usług kancelaria komornicza korzysta. Warto jednak zwrócić uwagę, aby obowiązkom nałożonym na pracowników kancelarii towarzyszyła stosowna wiedza zdobywana w czasie kursów i szkoleń. Każda osoba przed dopuszczeniem do pracy z danymi osobowymi powinna być poddana przeszkoleniu i zapoznana z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych. Istotne jest przy tym, aby szkolenia odbywały się cyklicznie celem aktualizowania wiedzy zaplecza osobowego. Jak słusznie zauważa

¹⁸ Przedmiotowy obowiązek trwa także po odwołaniu komornika z zajmowanego stanowiska albo wygaśnięciu powołania na stanowisko komornika z mocy prawa, z wyjątkiem, gdy komornik składa zeznanie jako świadek lub strona przed sądem lub prokuratorem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa. W tym przypadku od obowiązku może zwolnić komornika Minister Sprawiedliwości.

¹⁹ I. Piankowska, N. Stojanowska, K. Maciejewska, komentarz do § 5, teza 10, [w:] M. Jaranowski, N. Stojanowska (red.), *Szczegółowe zasady prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych*, Warszawa 2021, s. 64.

²⁰ M. Sztandur, *Odpowiedzialność komornika za naruszenie przepisów o ochronie danych*, Nowa Currenda 2018, Nr 7, s. 36.

²¹ Dz.U. poz. 2517.

²² Dz.U. Nr 100, poz. 1024.

²³ Zasada zgodności z prawem, rzetelność i przejrzystość.

²⁴ D. Lubasz, Rozdział XIII. Zasady legalności, przejrzystości i minimalizacji danych w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych osobowych w kontekście sztucznej inteligencji, [w:] L. Lai, M. Świerczyński (red.), *Prawo sztucznej inteligencji*, Warszawa 2020, s. 179.

²⁵ D. Lubasz, komentarz do art. 24, teza Nr 2, [w:] E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych*. Komentarz, Warszawa 2018, s. 586.

²⁶ M. Sztandur, *Odpowiedzialność komornika...*, s. 36.

R. Pająk, wspominając o rolach i odpowiedzialności, należy zwrócić szczególną uwagę, aby każdy pracownik miał dostęp wyłącznie do informacji niezbędnych mu do wykonywanej pracy. Zasada wiedzy niezbędnej (ang. *need to know*), czasami nazywana również zasadą wiedzy koniecznej/uzasadnionej, pozwala zminimalizować skutki naruszeń bezpieczeństwa. Dodatkowo wszelkie użytkowane narzędzia powinny zostać skonfigurowane w sposób umożliwiający jednoznaczne zidentyfikowanie osoby odpowiedzialnej za każdą akcję (tzw. rozliczalność, ang. *accountability*)²⁷.

Przechodząc do środków bezpieczeństwa stosowanych w kancelarii komorniczej przy wykorzystaniu narzędzi *LegalTech*, należy mieć na uwadze zasady bezpiecznego użytkowania sprzętu informatycznego, programów, politykę haseł, zasady korzystania z poczty elektronicznej, Internetu, stosowanie ochrony antywirusowej.

Zasady bezpiecznego użytkowania sprzętu informatycznego stanowią regularne aktualizowanie systemu operacyjnego i oprogramowania, zarówno na komputerach, jak i urządzeniach przenośnych, a także wszelkich innych urządzeniach elektronicznych, skonfigurowanie mechanizmów bezpieczeństwa w przypadku pracy w środowisku chmurowym, korzystanie z uwierzytelnienia dwuskładnikowego/wieloskładnikowego (ang. *two-factor/multi-factor authentication*), aplikacji służących do uwierzytelniania użytkownika, korzystanie z rozwiązań typu VPN (ang. *Virtual Private Network*), wyłączenie możliwości podpinania nośników typu USB przez osoby trzecie, szyfrowanie danych na wszystkich nośnikach i urządzeniach za pomocą algorytmów, haseł, automatycznego skanera, pseudonimizację danych osobowych zapisanych na nich. Podkreślenia przy tym wymaga, że nośniki danych zawierające dane osobowe powinny być przechowywane w miejscach o ograniczonym i kontrolowanym dostępie, a każda osoba działająca z upoważnienia komornika sądowego jako administratora i mająca dostęp do danych osobowych jest zobowiązana przetwarzać je wyłącznie na polecenie administratora (art. 29 RODO).

Polityka haseł obejmuje korzystanie z różnych haseł dla każdego serwisu, zakaz stosowania tego samego hasła jako zabezpieczenia w dostępie do różnych systemów, definiowania haseł, w których jeden człon pozostaje niezmienny, a drugi zmienia się według przewidywalnego wzorca, stosowania haseł, w których któryś z członów stanowi imię, nazwę lub numer miesiąca bądź inny możliwy do odgadnięcia klucz, korzystanie z „menadżerów haseł”²⁸, zakaz ujawniania hasła innym osobom (hasło powinno pozostać w poufności, nawet po utracie przez nie ważności).

Do zasad bezpiecznego korzystania z poczty elektronicznej należy zasada zwracania szczególnej uwagi na poprawność adresu odbiorcy dokumentu, zakaz konfigurowania kont służbowej poczty elektronicznej do automatycznego przekierowania wiadomości na adres zewnętrzny oraz zgłaszanie ad-

ministratorowi przypadków podejrzanych wiadomości e-mailowych. Należy przy tym wskazać, że pracownik kancelarii bez zgody komornika nie ma prawa wysłać korespondencji zawierającej dane osobowe pracodawcy, jego pracowników, dostawców za pośrednictwem Internetu, w tym przy wykorzystaniu prywatnej elektronicznej skrzynki pocztowej.

W kwestii ochrony antywirusowej, użytkownicy zobowiązani są do skanowania plików wprowadzanych z zewnętrznych nośników programem antywirusowym. Zakazane jest wyłączanie systemu antywirusowego podczas pracy systemu informatycznego przetwarzającego dane osobowe, a w przypadkach stwierdzenia zainfekowania systemu informatycznego, teleinformatycznego użytkownik zobowiązany jest poinformować niezwłocznie o tym fakcie komornika sądowego lub osobę przez niego upoważnioną.

Odnosząc się natomiast do zasad korzystania z Internetu, istotne jest używanie innej przeglądarki do łączenia się z bankiem, kancelarią komorniczą czy stronami internetowymi, gdzie posiada się dostęp do poufnych danych, a także korzystanie z Internetu wyłącznie w celach służbowych. Zakazane jest wchodzenie na strony, na których prezentowane są informacje o charakterze przestępczym, hakerskim, pornograficznym lub innym zakazanym przez prawo. Istotne jest również zachowanie szczególnej ostrożności w przypadku podejrzanego żądania lub prośby zalogowania się na stronę internetową (np. na stronę banku kancelarii komorniczej czy też poczty e-mailowej).

Bezpieczeństwo danych w kancelarii komorniczej, ochrona informacji, przetwarzanie danych osobowych to proces. Zarządzanie bezpieczeństwem powinno być na bieżąco aktualizowane i rozwijane w zależności od produktów, usług i narzędzi *LegalTech* wykorzystywanych w kancelarii. Środki ochrony przetwarzania danych osobowych powinny być dostosowane do skali ryzyka, zagrożeń i charakteru przetwarzanych danych, natomiast ocena dostosowania powinna następować pod kątem poufności, integralności i dostępności danych, biorąc przy tym pod uwagę ich zakres, kontekst i cel przetwarzania, a tym samym także kwestie zapewnienia bezpieczeństwa usług przetwarzania (niezawodność, integralność i dostępność do systemu przetwarzania) oraz zapewnienie autentyczności i rozliczalności danych i podmiotów uczestniczących w przetwarzaniu²⁹.

²⁷ R. Pająk, Rozdział 5. Bezpieczeństwo danych w kancelariach prawnych, [w:] D. Szostek (red.), *LegalTech. Czyli jak bezpiecznie korzystać z narzędzi informatycznych w organizacji*, w tym w kancelarii oraz dziale prawnym, Legalis/el. 2021.

²⁸ Programów, które pozwalają składować i generować unikalne hasła dla każdego użytkowanego serwisu internetowego oraz mogą dodatkowo dbać o to, aby hasło było uzupełniane tylko na poprawnej stronie.

²⁹ Jak zrozumieć podejście oparte na ryzyku? Poradnik RODO. Podejście oparte na ryzyku. Część 1. Maj 2018, s. 5, <https://uodo.gov.pl/pl/123/208> (dostęp z 13.11.2021 r.).

Podsumowanie

Postęp technologiczny determinuje zmiany w obszarze zawodów prawniczych. Nowoczesny komornik sądowy nie może funkcjonować bez wsparcia zaplecza osobowego, narzędzi, systemów informatycznych, teleinformatycznych czy też systemów eksperckich wspierających jego pracę, w tym pracę kancelarii komorniczej. Nowe technologie są sposobem na zwiększanie efektywności procesów prawnych. Jednak wśród istotnych czynników ograniczających wykorzystanie *LegalTech* w pracy kancelarii komorniczej jest brak dostępu do narzędzi dopasowanych do konkretnych procesów, brak kalibracji narzędzi na potrzeby języka polskiego, nieprzystosowanie rozwiązań globalnych do specyfiki lokalnej, czas wymagany do zapoznania się z narzędziem i jego skuteczne wdrożenie w kancelarii, brak łatwego dostępu do informacji o funkcjonalności narzędzi technologicznych w branży

prawniczej, bariery mentalne – niechęć do zmian i uczenia się nowych rozwiązań przez komorników sądowych i pracowników. Wdrażanie *LegalTech* w kancelariach komorniczych jest koniecznością oraz kolejnym etapem rozwoju technologicznego. Stanowi przy tym wyzwanie związane ze zwiększonymi inwestycjami, reorganizacją standardowego modelu działania kancelarii, poszukiwaniem efektywności czasowej pracy oraz bezpieczeństwem przetwarzania danych osobowych, realizacją obowiązków związanych z wymaganiami nałożonymi przez RODO. *LegalTech* wymaga rozpoznania analizy ryzyka, rozliczalności, ochrony tajemnicy zawodowej, a aktualne podejście do zgodności w zakresie bezpieczeństwa informacji wskazuje na celowość i sensowność regularnego monitorowania wymaganych parametrów bezpieczeństwa, dostosowanych do zmieniających się warunków organizacyjnych kancelarii komorniczych.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, nowe technologie, kancelaria komornicza, komornik sądowy, legaltech, postępowanie egzekucyjne, ochrona danych osobowych, cyfryzacja, elektronizacja.

LegalTech in bailiff offices

Transformational technologies are used to digitize the work of court bailiffs. They are a way to increase the effectiveness, productivity, and efficiency of legal processes. A modern bailiff cannot function without the support of information systems, ICT systems, or expert systems. The author presents the organization of the work of bailiff offices, the possibilities offered by LegalTech, and the possibilities of using IT tools in the work of bailiff offices. Particular attention was paid to the security of personal data processed in bailiff offices, the security measures applied, and security management. The article aims to indicate that the implementation of LegalTech in bailiff offices is a must. It is a challenge related to increased investments, reorganization of the offices' operating model, the search for efficiency in working time, or the security of personal data processing, and requires the recognition of risk analysis, accountability, and protection of professional secrecy.

Keywords: Artificial Intelligence, new technologies, bailiff's office, bailiff, LegalTech, enforcement proceedings, personal data protection, digitization.

Monografie Prawnicze

ksiegarnia.beck.pl
 Zadzwoń: 81 46 13 300
 E-mail: kontakt@beck.pl

C.H. BECK